

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KERKELIJK LEVEN / M. te Velde

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN 637

M. te Velde

Kijk op synodewerk

MEDITATIEF 641

A. Kamer

Anders dan de feiten

WANDELEN MET GOD 642

R.J. Meijer

Ambtsdragers beoordeeld

ACHTERGRONDEN 645

T.D. Bouma

Over de vroomheid van
een geleerd man

OPNIEUW GELOVEN 648

E. Brink

Mijn lichaam tot
in eeuwigheid

'SYNODE' IMPRESSIES 652

H. Veldman

De synode stimuleert, ordent,
financiert en ,,leeft mee!

en verder,,

Uit de Kerken

Meegelezen

Nieuw uitgekomen

KIJK OP SYNODEWERK

Wat is een synode en wat moet zij doen? Een synode is een vergadering van de kerken. Hier zijn de kerken bij elkaar, Het is geen vergadering naast de kerken of boven de kerken of onder de kerken. In de synode zijn de kerken zelf via hun afgevaardigden present. Die afgevaardigden zijn gemachtigd om namens de kerken die hen stuurden - en als waren die kerken zelf in haar geheel aanwezig - te spreken en te besluiten over alles wat wettig op tafel ligt. Dat zijn meestal dingen van gezamenlijk belang. Landelijke samenwerking en ondersteuning van het plaatselijke kerkelijke leven is alleen maar goed en nuttig. Samen goede ondersteuning en wisselwerking landelijk organiseren is echter iets anders dan bindend van alles aan elkaar opleggen en opdringen. Dat vraagt dus om een goede afbakening van doelen, taken en bevoegdheden. en heldere lijnen van toezicht om elkaar bij de les te houden. Aldus prof. M. te Velde vorige week in het eerste deel van zijn verhaal. Vandaag het vervolg.

Algemene koers

Wil je als synode de juiste besluiten nemen, dan lijkt me nodig dat in de synode ook eens uitgesproken kan worden van wat voor soort kerk deze afgevaardigden synode willen zijn: van

een bestendigingskerk of van een ontwikkelingskerk of iets van allebei. Een kerk met wettige ruimte voor zeer conservatieve en tegelijk voor evangelische gereformeerden, of een kerk waarin die wel getolereerd worden maar waar men in de koers-

bepaling en besluitvorming deze elementen geen plek geeft. Een kerk met heldere lijnen van beleid of een kolen- en geiten-kerk.

Mijns inziens is een synode geroepen om besluiten te nemen waar de situatie in alle kerken in doorberekend wordt, rekening houdend dus bv. met een grotere pluraliteit dan we vroeger hadden. Besluiten met katholieke handbreedte. Waarbij het hele spectrum van de kerk in beeld is. Zonodig ook met heldere bepaling van wat buiten die handbreedte valt of van een praktijk die we niet willen. Veel spanning die op dit moment tus-

sen de lokale kerken en de synode annex haar deputaten bestaat, vindt haar oorsprong in het gegeven dat we onze identiteit niet helder hebben.

Sinds 1985 zijn er verschuivingen opgetreden in ons denken, bijvoorbeeld inzake de ware kerk, de samenwerking met andere christenen, de evangelische beweging, gemeente en ambt, de vrouw in de kerk. In deze 'paradigmashift' en in de pluraliteit die er de laatste 10 jaar onder ons gegroeid is, hebben wij onze koers nog niet gevonden.

De essentiële dingen moeten daarbij echter niet worden uitgevochten of uitgemaakt tussen de regels van besluitteksten door. We moeten graten met open vizier, een open gesprek over de koers, over wat ons beweegt, over de intenties die we met uitspraken en besluiten hebben. Anders kun je geen geestelijke leiding geven aan de kerken.

Dat is voor mij ook het verschil tussen het kolen-en-geiten-sparen enerzijds en het definiëren van de katholieke bandbreedte anderzijds.

Bij 'kolen en geiten' heb je geen duidelijke koers die je samen na degelijke studie en bespreking hebt uitgezet, maar handel je ad hoc naar bevind van zaken, afliankelijk van de mensen die je tegenover je hebt, altijd bang om je nek al te ver uit te steken. Dan ben je pragmatisch bezig, vandaag een beetje naar links en morgen een beetje naar rechts. Bij 'katholieke bandbreedte' denk ik aan een weloverwogen afbakening van wat voor kerk we willen zijn en welke pluraliteit daarin wettig een plaats heeft. En dan vervolgens mei die (niet pragmatisch-compromisachtige, maar principieel vrijmoedige) overtuiging krachtig een heldere identiteit en een nieuwe eensgezindheid op te bouwen.

De positie van de afgevaardigden

Elke afgevaardigde staat in diverse relaties en heeft diverse bindingen. Ik maak daar ook graag een paar opmerkingen over.

1. Daar is allereerst je verhouding tot de Here: gebondenheid aan Hem, vrijheid en ongebondenheid t.o.v. mensen; je moet alles altijd allereerst en vooral tegenover God kunnen verantwoorden. Hij is je eerste en laatste

Lastgever.

2. Je zit ter synode krachtens zending door een provincie. Maar eenmaal op de synode heb je als afgevaardigde normaal gesproken geen speciale binding aan het ressort. Je bent ter synode 'zonder last of ruggespraak' aan het werk. Je beslist hier op basis van alle kennis en inzicht die je ontvangt, dikwijls ook juist ontvangt in de interactie met je medeafgevaardigden uit andere regio's. Wel zul je natuurlijk rekening houden met wat er in je eigen PS-vergadering over diverse zaken besproken en eventueel voorgesteld is. Het is **bv.** ook niet **fair** om tegen een voorstel van je eigen Particuliere Synode in te gaan. Maar je bent geen belangenbehartiger voor je provincie. Je zit hier voor alle kerken.

3. Het is goed om niet vast te raken in onderlinge loyaliteitsbindingen binnen de synode zelf. Dat was ook een bezwaar van het oude commissiesysteem zoals het jarenlang is gehanteerd. Wanneer mensen maandenlang vier dagen per week in enkele commissiekamers min of meer zitten opgesloten, leidt dat tot te weinig samenwerking met 'Uuiten' en tot het ontstaan van een eigen weefsel van persoonlijke bindingen, best gezellig en vriendschappelijk, maar niet altijd goed.

4. Je bent als afgevaardigde niet op de synode om een bepaalde richting of stroming te vertegen-

KERNREDACTIE:

DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP,
PROF. DR. B. KAMPHUIS

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DR. E.A. DE BOER,
DRS. A.L. Th. DE BRUIJNE,
DRS. I.D. HAARSTMA, DRS. P. HOUTMAN,
DRS. B. LUITEN, DRS. K. DE VRIES,
J. WESTERT.

MEDEWERKERS

J.J.D. BAAS, DRS. E. BRINK,
J.M. DE JONG,
DRS. C. HOKSBERGEN,
DRS. A.S. VAN DER LUGT,
DR. J. SMELIK, DRS. H. VELDMAN

REDACTIE-ASSISTENT

H. PRINS, Meulenbeltlaan 159, 7602 XK Almelo, tel. 0546-870843. E-mail: reformatie@wxs.nl

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
Oe Reformatie, Postbus 24, 8260 AA Kampen.

UITGEVER

Print Media bv, Bedum. Technische Realisatie:
Scholma Druk bv, Bedum

ADMINISTRATIE EN ADVERTENTIES

Scholma Druk, postbus 7, 9780 AA Bedum
Telefoon: 050 - 3013636. Fax: 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie)
E-mail: reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg.
ING Bank 66 30 92 620

ABONNEMENT

€ 47,- per jaar Studenten € 35,- per jaar (binnenland), € 92,50,- per jaar (buitenland)

Opzegging dient 1 maand voor het verstrijken van het lopende jaar te geschieden

Losse nummers € 1,20 (incl. Porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Bralectah
Tel. (0521) 515946

ADVERTENTIES:

Prijs € 0,45 per mm. Contracttarief op aanvraag

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

woordigen. Ook niet om je eigen mening te realiseren. Maar om te besluiten wat voor de hele kerk goed is. Dat vergt dikwijls een andere benadering dan waartoe wij van nature geneigd zijn!

Rollen van de synode

Ik onderscheid even tussen formele rollen en inhoudelijke rollen.

Wat de formele rollen betreft: bij de oude werkwijze is er langzamerhand vertroebeling ontstaan van de rollen in het interne synodale functioneren. Even vergeleken met onze staatsinrichting vormden de synodeleden beurtelings en verstrengeld met elkaar het hooggerechtshof, de minister-raad, het parlement en het ministerieel ambtenaren-corps van de kerken. Terwijl enkele moderamenleden daarnaast ook nog griffiers-, administrateurs- en bode-functies vervulden.

In de nieuwe opzet moet dergelijke onhelderheid worden weggenomen. De formele rol van de synode is niet zomaar te vergelijken met de staatsinrichting. Maar voorzover er parallellen zijn is de synode het meest te vergelijken met een plaatselijke gemeenteraad, die het bestuur vormt van de burgerlijke gemeente. Dus méér dan alleen maar een parlement en ook weer niet precies een minister-raad. Maar in ieder geval niet liet ambtenaren-corps. Een synode moet niet zelf allerlei stukken schrijven. Dat is niet de competentie en ook niet de insteek van synodeleden. De functies van een ambtenaren-corps worden hij ons zo ongeveer vervuld door de deputaatschappen. En voor griffie, administratie, enz., kortom voor de interne organisatie zijn zeer bekwame mensen uit Zuidhorn beschikbaar, zodat moderamenleden volledig inzetbaar zijn in hun inhoudelijke bekwaamheden.

Vervolgens zijn de synodeleden er dan man voor man voor bestemd om de goede lijnen te trekken voor ons kerkverband in alle zaken die op de agenda staan.

De inhoudelijke rollen nader invullend betekent dat:

- koers bepalen, zo nodig bijblijven
- sectoren, deputaten, instellingen op hoofdlijnen aansturen
- beslissen en knopen doorhakken, duidelijkheid geven
- faciliteren met middelen (quota) en vertrouwde mensen aanstellen
- in alles streven naar beleid en naar besluitvorming van stevige kwaliteit.

Als het om de vergaderstijl betekent dat:

1. Niet te veel details op de synode. Steeds de grote lijnen blijven zien, daarover nadenken en daarop sturen. En als er details zijn, die altijd inzichtelijk relateren aan de kern van waar het om draait.
2. Geen ambtenarenwerk doen; als de synode op een aantal punten het beleid wil bijstellen, dan wordt dat door deputaten in adequate teksten vertaald en vervolgens komt het terug in de synode voor besluitvorming.
3. Geen politieke, parlement-achtige aanpak. In die sfeer speelt onderhandeling een grote rol. Nu moeten we in de kerk soms ook van geven en nemen weten. Maar het is niet goed als in belangrijke zaken de besluiten uit-onderhandelde compromissen zijn. Wat mij opvalt: dat zijn dan vaak compromissen waarmee de synodeleden na stevige discussie wel weer door één deur naar huis kunnen, maar waar dikwijls de kerken met de problemen worden opgezadeld. En vervolgens is er drie jaar lang niets meer aan te doen, terwijl de verantwoordelijke mensen na sluiting van de

synode niet meer verantwoordelijk zijn.

4. Geen inhoudelijke kwesties over formuleringen, redacties, amendementen uitvechten. Ik signaleer het risico van verbaliteits-optimisme: denken dat je de werkelijkheid regelt met uitgewogen teksten.

Verhouding tot de deputaten

1. Deputaten zijn er ten dienste van de kerken. Daarom moet de synode helder aanduiden welke dienst ze van de deputaten wil. Expertise is prima, maar tegelijk moet het dan geen top-down-gebeuren worden. In gemeentebouw is bekend de visie van Jan Hendriks, die attendeert op het expert-model van een 'beleerende gemeente', tegenover het gezamenlijke trektocht-model van de 'lerende gemeente'. Daar kunnen wij nog wel wat van leren.

2. In de meeste zaken zullen u als de synode de nieuwe werkwijze aanneemt - de deputaten rechtstreeks met de synode communiceren. Daar zit dan geen commissie meer tussen. Vóór de synodebespreking werden voorheen in commissiekamers al allerlei onderhandelingen gevoerd. De betreffende commissie moest dan min of meer in bondgenootschap met de deputaten de zaak door de plenaire synode slepen. Dat gaf bij elke zaak aan 7 synodeleden een andere positie dan die de rest van de afgevaardigden had. Wij adviseren dat men daar van af stapt en dat de deputaten degenen zijn die zelf hun voorstellen verdedigen, zich er nog eens op beraden, met gewijzigde voorstellen komen enzovoort. Dat maakt de communicatie liederder en de synodeleden vrijer.

3. De synode moet in alle vriendelijkheid en coöperativiteit een duidelijk 'tegenover' t.o. deputa-

ten vormen. Ik bedoel daar niet de verkeerde controle-, kritiek- en afkeur-aanpak mee die in sommige kerkenraden tegenover commissies wordt gehanteerd. Maar wel, dat de synode goed doordacht en duidelijk moet zeggen, hoe de kerken het willen.

4. Bezinning is nodig op de dikke rapporten die in enkele zaken geleverd worden. Is dat nog werkbaar? Ik zou willen bepleiten dat de synode wat meer afstand houdt van zulke rapporten. We lopen het risico dat ze anders als vierde en vijfde formulieren van enigheid gaan werken. dit keer niet inzake de uitverkiezing bijvoorbeeld, maas inzake bv. echtscheiding en liturgie. Het is uitstekend (en het moet ook zeker zo blijven) dat depuatiën diepgaand studie van hun zaken maken. Maar die boekjes dienen voor de synode als achtergrondinformatie, meer niet. De synode moet alleen verantwoordelijk zijn voor de concrete besluitvorming.

Plaats van het moderamen

De taak van het moderamen is m.i. de leiding van de vergadering vanuit een inhoudelijke insteek. Het moderamen zal steeds moeten nagaan:

- wat de aard is van de zaak die aan de orde is
- welke rol en bevoegdheid de synode in zo'n zaak heeft
- of door deputaten (evt. aangevuld door commissie) de zaken goed zijn gepresenteerd, op een manier die zinnige bespreking en besluitvorming mogelijk maakt
- of de relevante gegevens en gezichtspunten in de bespreking aan de orde komen
- of er punten zijn, waarin de deputaten nog met aanvullin-

gen en wijzigingen moeten komen

- of de besluiten straks voor de kerkten helder en bruikbaar zijn
- hoe de voorgestelde besluiten zich verhouden tot de grote lijnen van het kerkelijk beleid
- of de zaak rijp is voor beslissing
- wat naar buiten toe over de zaak moet worden gecommuniceerd, hoe en door wie dat gebeurt.

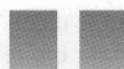
Uitleiding

Ik hoop van harte op een synode die relevant is voor de kerken en die in haar besluiten voor alle plaatselijke gemeenten tot zegen is. Dat betekent:

- een synode met geestelijke betekenis en invloed
- een synode met samenbindende kracht
- een synode met positieve uitstraling.

Ik hoop ook dat de synodeteden en de deputaten - elk op hun speciale plek - voor de kerken dit werk als een relevante taak zullen zien, in dienst van God en de gemeente. En dat ze deze opdracht echt met plezier kunnen uitvoeren en niet al zuchtende!

Prof. dr M. te Velde is hoogleraar kerkgeschiedenis en kerkrecht aan de Theologische Universiteit te Kampen

uit de kerken

Waardhuizen c.a. - Bedankt voor beroep: P. Boonstra te De Lier.

Heemse - Beroepen: A. de Braak te Ten Boer.

Leeuwarden - Beroepen: Jt. Janssen te Groningen-Zuid, die dit beroep heeft aangenomen.

Warffum - Door de classis Warffum toegelaten tot de dienst van het Woord: drs. J.M. Haak te Zwolle, die het beroep naar Ulrum heeft aangenomen.

Assen - Nieuw adres ds. G.J. van Enk: Noorderes 2, 9407 TH Assen; tel. 0592-331276; e-mail: mahuon@home.nl

Soest/Baarn - Beroepen: R. ter Beek te Capelle a/d IJssel-Noord.

Rotterdam-Oost - Beroepen (2e predikantsplaats): M.A. van Leeuwen te Zuidwolde.

Rotterdam-Oost - Beroep aangenomen: J.W. Boerma te Zwolle-Zuid.

Schildwolde - Bedankt voor beroep: E. Meijer te Bergentheim

Groningen-West - Telefoonnummer van ds. T.S. Huttenga: 050-3188078 (zakelijk); 050-3131969 (privé).

Rom. 8 vers 36: 'Wij zijn geacht als slachtschapen'

Gewond in de strijd

Begin Mei: dodenherdenking en bevrijdingsdag vlak voor het feest van de Hemelvaart. We mogen de troonsbestijging van onze Heer vieren. Hij is nu aan Gods rechterhand en Hem is gegeven alle macht in hemel en op aarde. Hij regeert. Ook vandaag. Ook in de maatschappelijke en de politieke verwickelingen. Veel slachtoffers van de strijd om de nationale en kerkelijke vrijheid tot dienen van de HEERE hebben in hun strijd de genoemde tekstwoorden herkend. Zij werden vaak vertrappt in hun strijd om de HEERE te dienen naar Zijn woord. Ze konden het zeggen: "wij zijn geacht als slachtschapen". Deze zwarte woorden staan in Ps. 44:23. Ze worden geciteerd in Rom. 8 vers 36. Waarom?

Tegenspraak?

Een stoorzender in dat blijde hoofdstuk? Een wanklank? Een woord om hang van te worden? Zijn ze in tegenspraak met de blijde inhoud van Rom. 8? Je leest daarin zulke geweldige uitspraken. Je ontdekt vergezichten op Gods werk. Ze raken ook ons nabije leven. "Wie of wat zal ons scheiden van de liefde van Christus! Verdrukking of benauwdheid, of vervolging, of honger of naaktheid, of gevaar, of het zwaard?" En dan incens stuit je op zo'n moeilijke zin: "gelijk geschreven staat: Om uwentwil worden wij de ganse dag gednod, wij zijn gerekend als slachtschapen". Je bent geneigd even te slikken, snel door te lezen om vervolgens je te concentreren op het vervolg: "maar in dit alles zijn

wij meer dan overwinnaars door Hem die ons heeft liefgehad." Daarvoor ben je zelfs verzekerd, zo wordt beloofd. Verzekerd door de premiebetaling van de liefde Gods in Christus Jezus.

Doorzicht

De apostel opent met het citaat uit Ps. 44 bewust een register. Hij kondigt het aan: 'gelijk geschreven staat'. Het christelijke geloof kent dieptepunten van strijd en moeite. Mag je daarin rekenen op de hulp van de HEERE? We moeten Ps. 44 maar gaan lezen, zo wijst Paulus aan. Ps. 44 tekent de nood van een kind van God in de verlegenheid van de dag. Let eens op de geschiedenis van het volk Israël. De HEERE streed voor Zijn volk en had in hen een welbehagen, ook werden ze door Hem genoemd naar Jacob, de aanvechtbare en aangevochten stamvader.

Desondanks mochten ze dienst doen in de 'oorlogen des HEEREN' (1 Sam 18:17; 25:28). Prachtig.

Prachtig?

Maar nu de verlegenheid van de dichter van Ps 44. Israël werd echter soms toch wel verslagen, hoe wel ze, zoals de dichter zegt, het verbond niet hebben verlaten. Israëlieten werden als slachtvee behandeld: als mensen voor wie alles verloren is. Vergeet God zijn volk, terwijl Hij hen in dienst genomen heeft? Zijn ze vijanden van de HEERE (Jer. 12 vers 3) geworden? Zijn ze ten ondergang veroordeeld (Zach. 11 vers 4)? Vallen ze onder Gods oordeel? Heeft de vijand vrij spel?

Toch begeleid

Let op wat de dichter zegt: "waarlijk, om uwentwil zijn we de ganse dag gedood en gerekend als slachtschapen". 'Om uwentwil': de dichter weet zich in dienst van de HEERE, ook als hij de weg van smaad en spot en hoon - al dan niet door eigen schuld - moet gaan. Hij erkent echter in die moeite ook het beleid van de HEERE met zijn volk. Tegen de spot van de tegenstanders in. De HEERE waakt en leidt op weg tot de overwinning. Daarom roept hij aan: HEERE, ga door met uw werk. Hij bidt: waak op, HEERE!

Veilige aankomst

Het is alsof de apostel met deze verwijzing naar Ps. 44 doorzicht in de moeite van dag wil geven. Alles is in één hand. De goede uitkomst is gegarandeerd. Christus regeert en zal luisterrijke intocht houden. Art 37 NGB zegt het: er is troost voor de gemeente. De zaak van de kinderen Gods, die nu gesmaad wordt, zal straks blijken de zaak van Gods eigen Zoon te zijn. Nu nog beoordeeld als slachtschapen: mensen zonder toekomst, maar straks beloond, als de HEERE 'zulk een heerlijkheid doet bezitten als in het hart van mensen nooit zou kunnen opkomen'. Daarom toch waar: meer dan overwinnaars door Hem die ons heeft liefgehad.

Ds. A. Kamer is emeritus predikant van de Gereformeerde Kerk te Groningen-Noord en woont te Hoogland

AMBTSDRAGERS BEOORDEELD

R.J. Meijer

wandelen met God

Als ergens het 'wandelen met God' een zichtbare rol moet spelen, dan wel rond de ambtsdrager, Stimulerend voor z'n omgeving. De bron tegelijk waaruit hijzelf leeft. Intensieve wandelingen met je heer zijn dat. Alleen: wordt het wandelen of struikelen zo langzamerhand? Ambtsdragers zelf zien we vallen. Ietsmaking op ietsmaking. Daaraan vooraf gaat volgens mij nog iets anders: mensen struikelen over ambtsdragers. Kerkenraden onder vuur; ontheffing, bedanken bij voorbaat. Hoe beoordelen wij ambtsdragers? Kijk eens naar hoe dat gaat bij 'aankomst' en hoe de sfeer is rond het 'vertrek'? Bij alle verschil proef ik een gemeenschappelijk probleem.

Binnenkomen

We zitten in een situatie dat er op verschillende manieren dingen fout gaan of dreigen te gaan. Spanningen in het kerkelijke leven zullen daar overigens niet los van staan. Waar ik dan toch benieuwd naar ben, is hoe komen we binnen met elkaar? En dan bedoel ik dingen als onze verwachtingen van elkaar. En hoe komen we tot een talstelling? Hoe kijken we tegen ambtsdragers aan?

Geestelijke factor

Bij crises wordt je eerste aandacht getrokken naar het punt waar dingen uit de rails lopen. Ik ben er van overtuigd dat het geestelijk de moeite loont eerst eens na te denken over hoe we op die rails zijn terechtgekomen. Daarbij gaat het me uitdrukkelijk om een beperkte invalshoek:

ons geestelijk klimaat. Andere factoren vullen ook een groot deel van het plaatje. Maar onderliggend is volgens mij altijd de geestelijke factor. Wat voor ons momenteel van groot belang is, is dat we werken aan een goede geestelijke voedingsbodem. En bij alle discussie kuil je dat element niet even tussen haken zetten. Uiteindelijk oogst je met elkaar, wat je ook met elkaar gezaaid hebt. Veel problemen zijn oplosbaar in een goede maatregelen en helder beleid. Toch kun je hier pas iets van verwachten als je geestelijk zuiver bezig bent. Beleid is pas zinvol als het diepe wortels kent in de geestelijke omgang met Jezus Christus.

Talstelling

Begin eens bij het begin en je herkent gelijk de dilemma's. De talstelling is zo'n moment. Hoe betrokken ben je hierbij? De

kerkenraad roept de gemeente op gemotiveerde briefjes in te leveren. En dan?

Hoe beoordeel je dit? In kleinere gemeenten zul je elkaar vrij goed kennen. Iets wat snel opkomt is: is hij beschikbaar? En dat is begrijpelijk. Toch gaat er een andere vraag aan vooraf die ook veel dieper gaat: wie is hiervoor in jouw ogen geschikt? Waar moet je dat aan afmeten? Vraag jezelf eens af: waar ben ikzelf geneigd vooral naar te kijken?

In een grote gemeente kan een ander dilemma ontstaan: wie ken je? In hoeverre ben je in staat geestelijk te oordelen, en straks ook echt geestelijk een stem uit te brengen?

Vervolgens komen er al of niet veel briefjes binnen bij de kerkenraad. Het geestelijk gewicht hiervan hangt alleen wel af van de inhoud en de achtergrond van deze briefjes.

Mijn vraag: functioneert dit zoals het bedoeld is? Als een eerste geestelijke verkenning van de gezamenlijke gemeentelieden?

Lege briefjes?

De gemeente heeft dus méér dan 'lege briefjes' in te leveren! Toch komt het helaas voor dat er 'lege briefjes' binnenkomen. Of dat respons heel mager is. Er kan onmacht meespelen, er kan een bepaalde gewenning zijn.

Zo gebeurt het wel dat een heel aantal briefjes ongemotiveerd is. In zo'n geval gaat het lijken op een boodschappenlijstje. Een paar namen en een handtekening. Wat is het verhaal achter

zo'n verschijnsel? Onmacht? Gewenning?

In ieder geval geeft dit een soort vacuüm in de vooroverwegingen: wat moet je hieruit afleiden? We zijn namelijk niet bezig onze wensen in te leveren of onze boodschappen te doen. We zitten in een geestelijk traject.

Wellicht moet je als kerkenraad meer doen dan alleen de oproep plaatsen. Een **stuk** opvoeding van je gemeente. Elkaar er meer inhoudelijk in meenemen.

Ik kan me voorstellen dat dit in een grote gemeente extra voorwerk vraagt: om deze oproep niet tot een formele kwestie te laten worden. Want een geestelijke start is van groot belang als het gaat om het ambt. En ik vermoed dat hier en daar patronen zijn ingesleten die dit behoorlijk kunnen vervlakken. Maar je **zult** oogsten wat je zelf zaait.

Beoordeling

Vervolgens ben je als kerkenraad geroepen om te komen tot een verantwoorde afweging. Duidelijk is dat dit meer inhoudt dan het afstrepen van namen die niet beschikbaar zijn. Toch bestaat het gevaar dat iets als 'beschikbaarheid' een te grote rol gaat spelen. Ik bedoel daarmee dat we ons gaan focussen op meetbare feiten. Vervolgens loop je het gevaar dat de geestelijke beoordeling naar de achtergrond schuift.

Juist in zo'n talstelling op de kerkenraad wordt een geestelijke basis gelegd voor wat wij terecht **roeping** van God noemen!

Waar praten we over dan? Het lijkt me volkomen terecht dat we met elkaar huiverig zijn hier uit de bocht te gaan. Het mag geen 'de maat nemen' worden van elkaar. Ook op geloofs niveau kun je niet met een paar opmerkingen de ander de maat nemen. Als je kijkt naar bijbelgedeelten

als 1 Timotheus 3:2 Timotheüs 2 en Titus 1 kom je twee categorieën tegen. Een negatieve en een positieve. Van geestelijke leiders wordt verwacht *niet* opvliegend te zijn, niet drankzuchtig, enz. Wellicht is dit nog het gemakkelijkst onderdeel.

Toch staat er meer, en juist dan gaat de geestelijke wereld open. Gaven komen naar voren. Een houding wordt geschetst. Wat erg diep gaal is de aansporing aan Timotheüs: *wees krachtig in de genade in Christus Jezus en vertrouw wat u gehoord hebt toe aan vertrouwde mensen, die bekwaam zullen zijn om ook anderen te onderrichten* (2 Tim. 2:1).

Die kant moet je uit: op zoek naar de kracht van Gods genade.

Op zoek naar de gestalte van Jezus Christus in de ander. En zodanig dat hier een *bekwaamheid* door aanwezig is. Bekwaam om anderen voor te gaan. Om leiding te geven. Om onder woorden te brengen naar anderen waar het om gaat.

Geestelijk

Ik geloof wel dat dit veel meer van ons vraagt. In hoe we kijken naar de ander. In hoe we ons oordeel vormen. In wat we verwachten. Als ik soms zie - dan hier, dan daar - hoe mensen elkaar de maat kunnen nemen. Of als ik soms hoor hoe kritiek op kerkenraden gespuid kan worden - dan vind ik dat we terug moeten naar dit begin. Laat ieder dan voor zichzelf de vraag beantwoorden in hoeverre we een geestelijk oordeel al ons hebben eigen gemaakt. En durf te kijken hoe vaak het nog voorkomt dat we 'de lijst met namen' afwerken en te vaak nog blijven steken aan de buitenkant. En ik zou erbij willen zeggen: laten dit soort gesprekken nooit leiden tot een afvlakken in gangbare meetpunten. Zeer inhoudelijke punten kunnen tot buiten-

kant punten worden. Als het gesprek er namelijk **niet** meer achter terug gaat naar de bron! Zo hoor ik nog wel eens dat er soms nog vrij rigide gewerkt wordt met een meetpunt als 'gereformeerd onderwijs'. Iets dat een zeer inhoudelijke achtergrond heeft! Maar tegelijk ook typisch iets dat een eigen leven kan gaan leiden. Heel meetbaar wellicht. Maar zonder een dieper gesprek over achtergronden van een andere opvatting op dit punt, lijkt me dit heel ongeestelijk kunnen worden. Onbedoeld neem je elkaar zo maar de menselijke maat.

Gaven

Dan blijkt hoe belangrijk het is dat je elkaar kent *in geloof*. Hoe zie je de genade van Christus in zijn leven terug? Een geloofsleven dat niet even afgemeten wordt aan wat feiten - hoe belangrijk die ook zijn!

We moeten blijven leren samen over geloof te kunnen spreken. Dan wordt het ook iets natuurlijk om in alle mildheid en wijsheid positief beoordelend te spreken.

Wellicht vallen uiterlijke ijkpunten wat weg vandaag de dag. Des te meer van belang is het dat de *inhoud* dan wel zichtbaar is.

Dan kom je niet allereerst bij een *taakgericht* plaatje terecht. Taakgericht is dat we praten vanuit beschikbaarheid en plicht.

Samen is dat dan roeping. Roeping begint volgens mij bij **gaven**. Dat is opnieuw lastiger: bij taakgericht denken is het tastbaarder. Leeftijd, geen negatieve punten, in principe beschikbaar. Geen bezwaar...

Dat is te kaal. Te mager. Je mag van elkaar op dit punt meer vragen en meer verwachten! Hoe is het met iemands betrokkenheid binnen de gemeente? Zijn omgang met de ander? Zal hij kunnen spreken over zijn Hei-

land? Over het wandelen met God?

Geestelijk leiding geven

Denken in taken kan ertoe leiden dat we naar de verkeerde dingen gaan kijken. Op die manier kun je commissies vullen met mensen die niet op hun plek zitten. Nog riskanter wordt het wanneer je zo ook een kerkenraad gaat vullen met ambtsdragers.

Taak-gericht denken is wellicht makkelijker, maar is ook zeer gevoelig voor oppervlakkigheid. De roeping wordt verbonden aan de taak die er ligt. Kritiek vindt hier een voedingsbodem als laak en gave niet op elkaar afgestemd zijn. Een gemeente die alleen naar taken kijkt, kan terechtkomen in een consumptie-houding. Voor je het weet kom je terecht in politieke toestanden.

Wal verwacht je eigenlijk? Dat is een vraag die veel onthult.

Hopenlijk verwachten we niet dat onze belangen vertegenwoordigd worden in het 'college van K&D'. We zitten hier in de kring van Jezus Christus. Die deelt gaven uit door zijn Geest. Je mag verwachten dat hier *geestelijk leiding* gegeven wordt.

Verwachtingen

En dan ben ik terug hij af. Als **wc** dit verwachten met elkaar kunnen we ons nog gaan verbazen. Ieder heeft zo z'n eigen gave. En dát is juist de kracht. Dat God dit zo doet. En kijk je dan naar de ambtsdrager, dan kijk je dus niet naar iemand die een aantal taken wel even kan gaan uitvoeren. Je kijkt naar gaven om *leiding* te geven. Niet naar namen om gaten te vullen. En samen bid je daar om en accepteer je die leiding. Tegelijk hoeft het ambt niet overladen te worden: veel taken zouden wel

eens gewoon teruggelegd moeten worden bij de gemeente zelf. Want niemand is zonder gave... En de raad mag zich toeleggen op het werkelijke *toerusten*. Vanuit de eigen bijzondere gave wordt de **gave** uitgedeeld: Jezus Christus zelf wordt zichtbaar in de gemeente.

Oogst

Wat ik hch willen beweren is dat een geestelijk klimaat rond de ambtsdaggers begint bij een geestelijke basis. Vandaag lijken **wc** te struikelen over elkaar. Daar zijn **vast** vele oorzaken voor aan te wijzen. Als **wc** van elke struikelpartij maar leren terug te gaan naar de wandeling met God.

Aan de hand van Jezus zie ik een nieuw klimaat voor me. De juiste gaven op de juiste plaats. Om problemen niet van buiten-af te benaderen, maar van binnen-uit. Want daar legt Christus iets in ons neer.

*Wat **Hij** er zaait kunnen wij nog veel meer gaan oogsten.*

uit de kerken

Beroepbaar:

Kandidaten:

E.J. Meijer, Andoorn 99,8245
KK Kampen, 038-3323909,
e-mail: ejmeijer@wxs.nl.

Predikanten:

R.J. Blok, 06-11118124
J. de Wulf, Mignonpad 22, 3816
ET Amersfoort, 033-4728793
P.E. Lameris, Westerstraat 300,
7522 DK Enschede, 053-4360112

Lied van de week 12 mei:

Voor zondag 12 mei staat gezang 228 uit het Liedboek voor de Kerken op het rooster. Dit lied is al eerder aan bod geweest. Een bespreking heeft gestaan in De Reformatie, **jaargang 74**, nummer 31.

GEERDS CONSULT

creatief en toekomstgericht

*Coaching & Supervisie
Loopbaanbegeleiding
Conflictbemiddeling
Teamonderzoeken*

Drs. J.F. (Kooij) Geerds
Wicherserf 19
7722 AT Dalfsen
T 0529-43276
F 0529-43649
E geerdsconsult@wxs.nl

OVER DE VROOMHEID VAN EEN GELEERD MAN

T.D. Bouma

achtergronden

De persoon in kwestie is Cornelis Hoen, die 500 jaar geleden woonde en werkte in Den Haag. De kerkgeschiedenisboeken is hij ingegaan met zijn avondmaalsbrief, in welke verhandeling hij op intelligente wijze poogt de eucharistieviering terug te brengen binnen bijbelse kaders. Juist de combinatie van een geleerde verhandeling en een evident bijbelse vroomheid heeft menig historicus in verwarring gebracht. Want een wetenschapper of humanist valt licht te beoordelen als kerkelijk dissident, terwijl een vroom christen daarentegen geen kerkelijke maatregelen vergt, mits hij maar met zijn boekje in een vroom hoekje blijft zitten!

Cornelis Hoen

Voordat Hoens vroomheid in het blikveld komt, even een historische context. In oktober 1519 raakt Martin van Dorp, hoogle- raar theologie te Leuven, in gewetensnood als zijn universiteitsraad Luther en zijn leer veroordeelt. Twee maand later houdt professor Van Dorp voor een geleerd gezelschap in Den Haag een voordracht over de navolging van Christus, waarbij Paulus (anders dan middeleeuwse leraren) wordt aanbevolen als goede wegwijzer. Van Dorp is van mening, dat inzicht in de Schriften niet alleen van belang is voor de theologische wetenschap, maar ook profijtelijk voor politiek en maatschappij! Op de instemming van zijn gehoor volgt een geanimeerd gesprek over de actualiteit van Luther. Daarbij krijgt Van Dorp een apologie van Luther voorgelegd, waarin wordt aangetoond dat diens stellingname een gezonde schriftuurlijke

basis kent. De man die het voor Luther opneemt, wordt omschreven als "iemand van gerenommeerde kennis, van groot verstand en met onvencbare inzet, nog heel vitaal, die van Leuven eens een summa cum laude voor geleerdheid genoot". In deze geleerde menen we Cornelis Hoen te ontdekken, die een jaar na deze ontmoeting zijn avondmaals-brief schreef in de verwachting van een goede ontvangst van de kant van Luther. De werkelijkheid lag complexer, en de verhandeling kwam pas postuum (in 1525) in de publiciteit.

Hoens vroomheid

Bekend is onder tijdgenoten, dat Hoen naast rechten ook theologie gestudeerd heeft en zijn vrienden noemen hem een liefhebber van vrome lectuur. Deze vroomheid valt af te lezen uit het begin van zijn avondmaalsbrief. "Onze Here Jezus Christus heeft,

daar Hij al dikwijls aan de zijnen vergeving der zonden beloofde en hun harten bij het laatste avondmaal wilde versterken, aan zijn belofte een onderpand toegevoegd, opdat zij op generlei wijze wankelen zouden. Zoals een bruidegom, die aan zijn bruid zekerheid wil bieden opdat zij hoe dan ook niet aan het twijfelen raakt, geeft hij haar een ring en zegt: 'Neem deze, ik geef mijzelf aan u'. Met het ontvangen van die ring weet zij zeker dat de bruidegom de hare is, en ze wendt haar aandacht af van alle andere minnaars en ze is er slechts op bedacht, dat ze haar echtgenoot behaagt. Zo ook dient degene, die de eucharistie tot zich neemt als een onderpand van zijn Bruidegom, die betuigt dat Hij zichzelf geeft, vast te geloven dat Christus reeds de zijne is ...".

De bijbelse achtergrond

Om ons te bewaren voor een snelle veroordeling van Hoens vroomheid als middeleeuwse bruidsmystiek, zoeken we eerst in de Heilige Schrift naar de trefwoorden pignus (onderpand bewijsstuk), sponsus (bruidgom)verloofde) en anulus (zegelring).

Het gebruik van een zegelring als onderpand is al zo oud als de geschiedenis van Juda en Tamar in Gen. 38. Meer profiel krijgt het begrip onderpand bij onderkoningen als Jozef (Gen. 41:42) en Mordechai (Ester 8:2). Immers daar geldt de zegelring als onderpand van een nieuwe status en waardigheid, als bewijs-

stuk voor geschonken vertrouwen!

Zoals Hoen over de bruidegom spreekt in overdrachtelijke zin, als het ware in gelijkenis, zo kent het Oude Testament opvallende voorbeelden in Jesaja 42, in Ezechiël 16 en in Hosea 2. In het Nieuwe Testament is de gelijkenis van de verloren zoon overbekend (Luc. 15). Daarin komt de zegelring voor als bewijsstuk van vaderliefde, en vooral van herstel van het zoonschap!

Paulus bedient zich van onderpand om het werk van de Geest van Christus in ons hart te duiden (2 Kor. 1:22, 5:5 en Ef. 1:14). Deze inwoning dient daar ter bevestiging van Gods belofte en fungeert als versterking van het geloof in God. De weinige teksten lijken bij oppervlakkige beschouwing weinig van doen te hebben met de sacramenten van doop en avondmaal. Maar ook bij Paulus is er sprake van een nieuwe status en waardigheid²: de nieuwe schepping ziet zich bevestigd in de activiteit van de Geest als gevolg van de vertrouwensrelatie.

Christus schenkt zijn Geest als een betrouwbaar teken en zegel van God met het oog op de toekomst. Met onderpand heeft dus ook de kleur van een voorproefje, de geur van voorsmaak, waardoor enig idee wordt verkregen van het toekomstige samenleven (Hebr. 6:5). Zoals een goede voorsmaak het water om de tanden doet lopen, zo wakkert het onderpand het verlangen aan naar eeuwig leven met God. Per slot van rekening hebben kinderen van God, met zijn Geest in het hart, doorreisvergunning naar het eeuwige bruiloftsmaal met hun Losser (Openb. 19:9)! Een opmerkelijke parallel met Hoens gedachte over de bruidegom op de achtergrond, is de pastorprophetie van Ezechiël (God versterkt!). God zelf zal voorzien

in de herderfunctie (namelijk in Johannes 10). Bij Cornelis Hoen heet dit confirmare animum, oftewel hartversterkend!

Vroomheid uit St. Victor

Wanneer in de middeleeuwen van de Latijnse wereld de kennis van het Grieks opkomt, dan wordt het onderpand uit de Septuagint en het Nieuwe Testament verlatijnd tot arrha.

Hugo van St. Victor (12e eeuw) schrijft over het onderpand van de ziel in de relatie met Christus als Bruidegom. Zonder het onderpand als zegelring te benoemen, lijkt de Geest van Christus voorhanden. Zonder te spreken over de eucharistie staat toch Christus' lijden voor onze verlossing centraal. Ook wijzen de herhaaldelijke vertroosting en de voorsmaak op een genieten hier en nu, en wel van geestelijk voedsel.

"Je sult een Bruidegom hebben, maar je hebt nu nog geen idee: helemaal overgelukkig zonder dat zijn gezicht nog gezien wordt. Wat je ziet, dat heb je nimmer gezien noch begeerd. Tot nu tot wilde Hij zichzelf niet aan jou voorstellen, maar heeft een geschenk gezonden, een onderpand overgegeven, een bewijs van liefde, een teken van geliefd zijn".

Met het spreken over de voorbereiding op de komst van de Bruidegom, beoogt Hugo geen verwarring te zaaien, doch "veeleer jou te verplichten aan Hem, die jou maakte toen jij er niet was, en jou loskocht terwijl jij je niet aan je woord hield". Deze dingen werden in herinnering gebracht om je te bevestigen in de liefde! E-let onderpand van de Bruidegom oefent nu reeds invloed uit, alhoewel de vervulling der liefde in de toekomst ligt. "Wat je nu leert kennen als zoel, proef je dan wat aangereikt is. Toch word je intussen bij zijn

afwezigheid vertroost, daar immers tegelijkertijd het je niet ontbreekt aan zijn opzoeken, en je voortdurend wordt opgebeurd".

Hugo's opvolger in de abdij bij Parijs, Richard van St. Victor, schetst het onder invloed geraaken van Gods liefde aan de hand van Hosea 2. "In deze toestand wordt de ziel door de HERE in de woestijn geleid en daar met melk gevoed, zodat ze innerlijk onder invloed raakt van zoetheid.

Luister, wat de HERE door de profeet hiervan zegt: 'daarom zal Ik haar met melk voeden en haar wegleiden in de eenzaamheid en tot haar hart spreken'. Maar eerst moet Egypte verlaten en de Rode Zee doorgetrokken worden". In die eenzaamheid komt het goddelijke aanzoek: 'Ik zal u Mij tot bruid werven door trouw'. Hoewel Richard niet expliciet een onderpand ter sprake brengt, fungeert bij de verloving wel degelijk een ring: "De ring brengt tot uitdrukking liet onbevange vertrouwen, waarmee de bruid de afwezige bruidegom bemint. Bij de aanblik daarvan beleeft ze alsmáar een hevig verlangen naar de beminde".

Zuidduitse devotie

Als dominicaner monnik in Constanza bezint Heinrich Seuse (14e eeuw) zich op het vraagstuk, hoe een hoge God te vatten is voor een nietig mens, en komt tot de conclusie dat door goddelijke toeneigening de mens uit liefde getooid kan worden met een *anulus intelligentiae*, de ring van het inzicht. Echter voor de komst van zo'n Bruidegom past wel een degelijke voorbereiding, 'want ik ben niet waard dat U onder mijn dak komt' (Luc. 7:6). Die voorbereiding wordt gevonden in een ontdoen van aardse en vleeselijke zaken door waar-

achtig berouw en oprechte schuldbelijdenis, en vervolgens in een aandoen van ootmoedige liefde.

Seuse noemt het genieten van de eucharistie een voorsmaak van eeuwige zoetheid, en een ervaring van eeuwige zaligheid. In die gemeenschap word je meege-sleurd in een sursum corda (Kol. 3:1vv). Bij dit genieten moet elke gewoonte, laat staan sleur, plaats maken voor geestelijke honger (Amos 8:11) en actuele vroomheid in toewijding. Hij weet zich aangesproken door de Eeuwige Wijsheid, door Christus: "Jij dient Mij waardig te ontvangen. Mij ootmoedig te genieten en Mij serieus vast te houden, in huwelijkse liefde te omvatten, in goddelijke waardigheid voor ogen te stellen. Geestelijke honger en vrome concentratie dienen je meer tot Mij te drijven dan gewoonte".

Hetgeen Seuse de Eeuwige Wijsheid laat uitspreken, zijn nage-noeg letterlijke bijbelteksten. "Zie, Ik ben het, jouw echtgenoot! Ik heb alles, wat je ooit tegen Mij hedreven hebt, zozeer vergeten alsof het nimmer gebeurd was. Als jij je nu maar geheel tot Mij bekeert en je nooit meer van Mij afkeert. Was je in mijn liefderijk, roodkleurig bloed, hef je hoofd op, sla je ogen open en vat moed! Neem als bewijsstuk van een volkomen verzoening mijn trouwring aan jouw hand, jouw beste kled, schoenen aan jouw voeten en de koosnaam, opdat je eeuwig inijn echtgenoot heet en bent". Herkenbaar zijn achtereenvolgens het nieuwe verhoend uit het slot van Ezech. 6, de teruggekeerde zoon uit Luc.7:6 en de nieuwe naam uit Jes. 62:2!

De Moderne Devoten uit Deventer staan bekend om hun voorliefde voor Seuse; Gerard Zerbolt van Zutphen (eind 14e

eeuw) is wel getypeerd als zijn navolger. Terzake van de gedachtenis uit Luc.22:19 citeert Gerard wat Hieronymus bij deze tekst noteerde: "Deze gedachtenis heeft Hij ons nagelaten als iemand, die naar het buitenland reist en een onderpand achterlaat voor zijn beminde, opdat deze zich telkens bij de aanblik ervan kan herinneren zijn vriendelijke gunst en genegenheid. Rij volkomen liefde kunnen groot verlangen en tranen niet uitblijven hij hel bekijken. De reden, waarom de Heiland dit sacrament gegeven heeft, is dat wij ons voortdurend gaan herinneren dat Hij voor ons gestorven is".

Elders schrijft Gerard Zerbolt over hetzelfde sacrament:

"Immers met het oog op jou is Hij geboren, en voor jou is Hij gekruisigd en vervolgens in het sacrament van het altaar tot een spijs en drank. Hij zond jou de Heilige Geest tot een certificaat van kwijting, tot een persoonlijke voorliefde en tot een verlovingsring... Dit alles moet jouw hoop en verlangen doen richten naar boven in jouw liefde tot God".

We stellen vast dat er, voor een liefhebber van vrome lectuur als Cornelis Hoen, genoeg te vinden is in de sfeer van de Moderne Devotie voor zijn inzet van de avondmaalsbrief. Hoewel er nog wel wat te zeggen valt over de Nachwirkung, sluiten we voorlopig af met een echo van Hoens gelijkenis in een preek te Leuven (1542), waarin "het H. Sacrament alleen een teken was, en dat Christus het voos ons had nagelaten als een verlovingsring, opdat wij zijn lijden zouden gedenken als een betrouwbare beschikking, precies zoals een man zijn vrouw ten huwelijk neemt".

Ook Revis heeft nog, wat van Devenler vroomheid geproefd, en dicht ter plekke:

*Sijn bitter lijden
Doet my verblijden,
Sijn hert is mijn,
Het mijn is sijn.
Treuricheyt wijcke
Vrolijkheyt blijcke
Want Jesus wil mijn heylant sijn.*

T.D.Bouma heeft zich door zelfstudie toegelegd op de brongebieden van de reformatie van de zestiende eeuw, Voor de nader geïnteresseerde lezer is een uitvoerige bronnen-informatie beschikbaar

¹ T.D.Bouma, *Gerijpt vuur reformatie. Het evangelisme van Faber Stapulensis en zijn uitstraling tot in de Nederlanden* (Kampen, 1996), 79v.

² Te denken valt hierbij aan 2 Kor.5:17, Gal 6:15, Ef. 2:15 en Kol. 3:10.

³ T.D.Bouma, *Zicht op een spoor van Licht Bijbelse vroomheid in 'duistere' middeleeuwen op aanwijzing van Jacobus Faber Stapulensis* (Barneveld, 1997), 37.

MIJN LICHAAM, TOT IN EEUWIGHEID

E. Brink

Opnieuw geloven

Ik geloof vast en zeker dat er na de dood iets is. Ik kan niet geloven dat het met de dood uit is. Bij de dood ben ik er niet geweest, maar ben ik er. Hef leven gaat op een of andere manier verder. Hoe het mij vergaat, dat weet ik niet, maar dat het verder gaat, staat voor mij vast. Zo kun je hef vandaag horen zeggen, ook door mensen die zich beslist geen christen noemen. Ze zien in bijna-dood-ervaringen een bevestiging, dat hef met de dood niet uit is. Hef geloof in reïncarnatie kent een grote ervaring. Opleving, want we hebben te maken met oud gedachtegoed. Mensen van alle tijden hebben beweerd, dat na de dood hef leven verder gaat. Daar waren de Atheners met wie Paulus sprak, ook wel van overtuigd. Totdat hij begon over de opstanding van hef lichaam...! Toen werd Paulus voor dwaas versleten. Dat onze geest voortleeft na de dood, is in allerlei varianten religieus min of meer gemeengoed. Daaraan stoten mensen zich niet. Maar wederopstanding van het vlees,,!?

Onvoorstelbaar

Lichamelijke opstanding, opstanding van het vlees. Er zijn talloze argumenten te bedenken om hiertegen in opstand te komen. De bioloog vertelt dat het organisme van ons lichaam uiteenvalt en oplost in moleculen en atomen, waarvan sommige later wellicht in het lichaam van iemand anders terechtkomen. Wat is er nog over van overledenen van 100, 1000, 5001 jaar geleden? En dan die mensen die zijn opgegraven wegens plaatsgebrek? En al die orgaantransplantaties? En mensen die verdronken zijn op zee? Of die verscheurd zijn door dieren? En wat

te denken van al die crematies? Wat is er overgebleven van de vernietigingskampen? En van een atoomramp, waarbij mensen zo volkomen vernietigd werden, dat er niets van hen restte dan de omtrek van hun schaduw? Kan zo'n schaduw gewekt worden? Stel dat het mogelijk zou zijn, zou het wel de moeite van het opwekken waard zijn. zo'n uitgeleefd, stoffelijk omhulsel!?

Grote waarde

Verheerlijk dan God met uw lichaam (1 Kor. 6:20)! Dat moet kras zijn overgekomen voor mensen die het lichaam van minder waarde achtten.

Het was zelfs zo sterk, dat de christenen in Korinte er geen problemen mee hadden om vreemd te gaan. Dat is toch maar je vlees, het gaat om je innerlijk, je geest. Trouwens, een gangbare mening in die dagen. Het lichaam werd gezien als een stoffelijk omhulsel van de geest. Een noodzakelijk kwaad, dat je toch een keer afklankt. De dood werd zelfs als een uitkomst gezien! Paulus gaat er fel tegen in. Het lichaam is voor de Here én de Here voor het lichaam. Niets minderwaardig! Zoveel waarde hecht Vader Schepper aan het menselijk lichaam, dat Hij de moeite neemt om het op te wekken. Zoveel waarde hecht de Zoon aan het menselijk lichaam, dat Hij het heeft gekocht en betaald. Zoveel waarde hecht de Heilige Geest aan het menselijk lichaam, dat Hij erin wonen wil als in een tempel (1 Kor. 6:19).

Ik ben mijn lichaam

Telkens weer in de geschiedenis duikt de dwaling op om het geestelijke boven het stoffelijke te verheffen. Je ziel als je innerlijk zou meer waard zijn dan je lichaam als je uiterlijk. Maar je ziel, dat hen je zelf. Je ziel, dat is heel je persoon, je complete ik. Ons ik zit in ons lichaam, overal. Anders zouden wij ons niet zo gauw op onze tenen getrapt voelen. Het bijbels spraakgebruik 'mijn ziel verlangt' betekent niet anders dan: ik verlang. Loof de Here mijn ziel, en al wat in mij is (Ps. 103:1). Je ziel, dat ben je zelf. De tweedeling van lichaam en ziel is in strijd met je

dagelijkse ervaring. Je kunt jezelf niet denken buiten je lichaam. Wat je lichamelijk wordt aangedaan, rankt je toch persoonlijk. Wat mijn lichaam overkomt, overkomt mij! De mens is bezielde lichamelijkheid. Ik heb geen lichaam, ik ben mijn lichaam!

Vernederend

De mens is als een denkend riet. Hij weet veel, hij kan veel, maar ten diepste zo zwak als een rietstengel. Neem de ziekten die een mens afmatten, ongeneeslijke ziekten die een lichaam uitmergelen. Vernederend voor het menselijk lichaam! En wat helemaal vernederend is: zonde. Zonde maakt van het lichaam een kraakpand. Dat het lichaam niet gebruikt wordt zoals Rel is bedoeld. Zonde van het verstand, om het zo te misbruiken. Zonde van het gevoel, om het zo te misleiden. Zonde is het meest vernederend voor een lichaam. Afgeleefd, uitgeleefd. En het loon van de zonde is de dood. De dood hoort er absoluut niet bij, is een vreemde indringer. De mens is gemaakt voor het leven. De dood is ronduit vernederend en ontluisterend.

Een stoffelijk overschot?

Wat blijft er uiteindelijk over van een mens? Wij kunnen een scherp onderscheid maken tussen de persoon die sterft en zijn 'stoffelijk overschot' dat in het graf wordt gelegd. 'De stoffelijke resten zijn overgebracht naar...' Wat een akelige uitdrukking! Ik zal er nooit aan wennen, wil het ook beslist niet. Want hel is ten diepste ongeestelijk zo te spreken. Je kunt natuurlijk zeggen: dat is zo ons spraakgebruik. Maar hel vloeit wel voort uit heidens gedachtegoed, dat ons zomaar in de greep kan krijgen. De Bijbel spreekt hier anders over. Jakob zegt: daar heb ik Lea

begraven (Gen. 49:31). Er is nooit sprake van een rest of een omhulsel. De evangelist Johannes schrijft ook niet: daar legden ze het lichaam van Jezus neer, maas daar legden zij Jezus neer (Joh. 19:42). God zegt hij de begrafenis van zijn eigen Zoon: daar leggen ze Jezus neer. Hij kan die ogen, die mond en die handen niet vergelen. Als wij iemand lieflebben, hebben wij hem lief zoals wij hem kennen: met dat gezicht, met die gestalte. Hoe zouden wij dan bij zijn sterfen plotseling zijn lichaam uit onze gedachten kunnen bannen? Een lichaam dat wij omhelsd hebben, kan nooit een stoffelijk overschot worden. Hoezeer we ook ervaren dat het lichaam onze geliefde niet meer is! En toch, een kind dat wij onder ons hart gedragen hebben, blijft ons kind tot het moment van begraven, ja zelfs tot in het graf. Wat in het graf wordt gelegd, is maar niet een stoffelijk overschot van iemand die was en niet meer is. Voor wie Christus kent, heeft dat lichaam toekomst. Het is absoluut niet total loss verklaard. Hel is ervoor bestemd om als vernederd lichaam aan zijn verheerlijkt lichaam gelijk te worden. Al wordt het zo vernederd, dat het zelfs in ontbinding gaat - wat een ontluistering -, het verliest zijn identiteit niet. En Christus verliest het niet uit het oog. Ook mijn lichaam is door Hem duur gekocht en betaald.

Zaaien

Dit alles wordt ook uitgedrukt in die prachtige beeldspraak van het zaaien. Wij zijn zo dwaas om te geloven dat een begraafplaats een akker is, Ons graf is een omgeploegde vore in de dodenakker. Indien de graankorrel niet in de aarde valt en sterft, blijft zij op zichzelf, maar indien zij sterft, brengt zij veel vrucht voort (Joh. 12:24). Dat blijft niet beperkt tot

een beeldspraak voor het afsterfen van de oude mens. Begraven is zaaien en niet prijsgeven aan de vernietiging! Het is geen ramp, dat het zaad tot ontbinding overgaat. De korrel móet helemaal kapot gaan, wil er ooit een korenaar komen. Een zaaierende boer wil de tarwekorrels niet eens terugzien in hun oude vorm.

Al is begraven zaaien, dat maakt het niet minder pijnlijk. Het is zaaien in zwakheid. 'Wie moeizaam hier met tranen zaait.' Het is zaaien in vergankelijkheid. Het is en blijft zaaien in oneer. Een begrafenis is nooit eervol en mooi, maar ontluisterend voor een mens. Alleen, niet prijsgevend aan de vergetelheid, niet vernietigend..., voor wie in Christus gelooft.

Begraafplaats

Wat heb ik nog op die begraafplaats te zoeken? Map ik het anders vragen: waarom zouden we die plaats mijden? 'Ja, maar hij of zij is hier toch niet meer? We geloven toch dat hij of zij in de hemel is?' Daar wil ik niets van afdoen, maar hij of zij is hier ook! Hier ligt meer dan een stoffelijk overschot. Wij kunnen het niet doorgronden, hoe iemand in het graf én tegelijk in de hemel kan zijn. Maar het één is niet minder waar dan het ander. Dat is bovenredelijk, niet onredelijk. Dat wij aan een tijdelijk verblijf in de hemel geloven, mag niets afdoen van de concrete bijbeltaal. Die spreekt over allen die in de graven zijn, en daar de stem van Christus zullen horen. Zoals gelovig uitgedrukt: 'Hier wacht op de jongste dag...' (Expectat resurrectionem op de grafsteen van Willem van Oranje.)

Ziel zonder lichaam?

Als nu ziel en lichaam zo'n hech-

te eenheid vormen. kun je dan nog wel zeggen: mijn ziel wordt na dit leven terstond tot Christus opgenomen (HC zd. 22)? Sommigen hebben zo sterk vastgehouden aan die eenheid, dat ze dit niet meer konden onderschrijven. Zij gaan ervan uit dat de stervenden wegzinken in een grondeloze narcose, om pas op de jongste dag te worden opgewekt. **Gelijk** schieten de bijbelplaatsen je te binnen: Paulus die ernaar verlangt heen te gaan, om bij Christus te zijn (Fil.1:23). Jezus tegenover de moordenaar aan het kruis: Heden **zult** u met mij in het paradijs zijn (Luc. 23:43). Jezus tegenover de Sadduceëen: God is niet een God van doden, maar van levenden (Luc. 20:38)!

Geen macht van dood of graf rukt mij ooit van Jezus af. Bovendien heeft de Here Jezus zelf ook duidelijk gezegd dat God kan wat wij niet kunnen, namelijk: ziel en lichaam scheiden. Vrees Hem die heide, ziel en lichaam kan doden (Mat. 10:28). Jezus maakt dus wel degelijk onderscheid tussen lichaam en ziel. God is in staat ze bij ons sterven van elkaar te scheiden, om ze later weer te herenigen. Zo spreekt Paulus er ook over in 2 Korintiërs 5. Door te sterven raken we dakloos, we verliezen ons onderdak van het aardse bestaan en krijgen voorlopig **een** andere behuizing in de hemel. Maar komen we dan toch niet weer terecht in een tweedeling tussen ziel en lichaam? Nee, het blijft één menselijke natuur, maar die ene natuur wordt door God over twee hoofdafdelingen van zijn schepping verdeeld. Mijn lichaam op aarde, mijn ziel in de hemel. Onvoorstelbaar, maar waar.

De ziel blijft zichzelf

Maar **wat** is dan die ziel? Een

vage schim'? Je kunt jezelf toch onmogelijk voorstellen zonder lichaam!? Word ik dan geen ragfijne geest, die als een engel door het luchtruim zweeft? Ben ik dan niet mens-af in de hemel? Wie durft hier een zinnig woord van te zeggen...? We weten niet hoe die zielen eruit zien. Maar de Bijbel spreekt wel over hen alsof ze een gestalte hebben. **Je** ziel, dat ben je zelf! Zielen zijn herkenbaar: Abraham houdt zijn vrouwde naam, Lazarus wordt door hem gedragen (Luc. 16:22). Mozes en Elia kunnen zich toonbaar maken en overleggen (Luc. 9:30). Zielen zijn als mensen actief, al hebben ze geen lichaam. Maar je hoeft blijkbaar geen lichaam te hebben om actief te zijn, dat geldt ook voor de engelen. Wanneer je de bijbelgegevens laat spreken, blijken zielen zonder lichaam uit te rusten van de levensstrijd, de doorstane pijn en ellende, vooral van zonde. Ze luisteren, ze horen wat er gezegd wordt. Ze zijn ook geen zwijgende schaduwen, maar roepen liartstoclitelijk of zingen uitbundig onder begeleiding van muziek. Ze werken door te dienen in de nieuwe taken die ze opgelegd krijgen. Ze verblijden zich, omdat elke taak voldoening geeft. Dat is ingaan tot de vreugde van de Here. Ze leven werkelijk met Christus. Hij slaat in het centrum van de aandacht en ieder maakt het bewust mee. In kinderlijk geloof, zonder nieuwsgierigheid, hoorde ik de vader van de overleden jongen hiddén: 'Als het mogelijk is, doe hem mijn groeten.'

Bij het volle bewustzijn

Je bestaat in de hemel dus anders dan je tot dusver hebt bestaan. De bestaanswijze is veranderd. Je leeft buiten je lichaam voort. Maar dat maakt het leven in de tussentoestand nog geen inhoud-

loze tijd, laat staan een bewuste-loze tijd! Christelijk sterven is niet wegzakken in een grondeloze narcose, het is een bewust 'zijn' met Christus. De ziel valt na de dood niet in slaap maar blijft klaar wakker. Mijn 'ik' zinkt niet weg in een grauwe vergetelheid. Je maakt liet helemaal mee. Niet op de jongste dag breekt de heerlijkheid voor Gods kinderen aan, maar zodra zij hun ogen op aarde voorgoed sluiten.

Voorlopig onderkomen

We zijn er in de hemel iioq niet. Gelovigen die na hun dood in de hemel verkeren, hebben nog niet de hoogste glorie bereikt. Je verkeert nog in een tussenstadium. Hoewel je oprecht gelukkig kunt zijn, is het geluk nog niet compleet. Zeker, de strijd tegen de zonde is voorbij, verzoeken komen de hemel niet meer in. Liet geweten is rustig, maar het is nog niet af. Je bent zelf ook nog incompleet. Je krijgt in de hemel een voorlopige verblijfplaats, een tijdelijk onderdak. Wij zijn niet voor de hemel geschapen, maar voor de aarde. Daarom moeten we lenen door de hemel heen te zien naar de dag waarop God onze ziel weer aan ons lichaam verbindt! Ons menszijn is dus in de hemel onvolmaakt, omdat Gods werk nog niet af is. Maar dat blijft niet zo. Het werk van God komt een keer af. De hemel maakt ook nog geschiedenis door. Al zal de tijd voorbijvliegen in die schitterende omgeving. Maar Christus is nog bezig plaats te bereiden. De geschiedenis is nog niet afgerond. En dat zijn de mensenzieleen zich ook bewust: de zielen onder het altaar (Op. 6:9-11)! Christus verricht voorbereidend werk in de hemel om **het** bouwwerk van de nieuwe aarde en de nieuwe mensheid af te krijgen. Naar die nieuwbouw mag je vol

verlangen uitzien: eerst hier, dan vanuit de hemel. Uitkijkend naar de dag waarop de laatste bazuin weerklinkt, wanneer alle graven open gaan... : voor het laatste appèl.

Identiteitsgevoelig

Waarom begint God niet gewoon overnieuw? Waarom laat Hij het oude niet vergaan? Waarom zoekt Hij weer op wat verloren is gegaan? Omdat het zijn eigen schepping betreft. God is een volkomen Verlosser, die zijn eigen schepping trouw is. Hij verlost van top tot teen. Hij wil zelfs mijn vlees redden. Om te zorgen dat ik voor eeuwig lekker in mijn vel kom.

Gods Geest laat opkomen wat gezaaid is. Wat er ook aan mijn lichaam moge veranderen - en dat is heel wal! -, het blijft mijn lichaam. Zoals uit de i-oegerkorrel een roggehalv en uit een tarwekorrel een tarwestengel opschiet. God heeft ieder levend wezen zijn eigen aard gegeven, een eigen hoedanigheid, een eigen karakter. Zowel lichaam als ziel behouden hun identiteit, en blijven voor elkaar bestemd, om weer met elkaar te worden verenigd.

Ieder behoudt zijn identiteit. God zal zijn mensen nooit als nummers en massa-artikelen beschouwen. Zoals terecht als belijdenis op Britse grafstenen van onbekende soldaten staat: 'Known unto God'. Het meest karakteristieke, het allereigenste, het intiemste, blijft bewaard. Met alles wat ik hier hen, verlost van al het verderf dat erin stak! Ieder behoudt zijn eigen identiteit. Verheerlijkt betekent niet allemaal hetzelfde! Het lichaam wordt verheerlijkt: geschikt gemaakt om op de nieuwe aarde te leven. Alles zal ten goede komen aan heel de nieuwe mens-

heid. Als een schitterend geheel op elkaar aangelgd, ter meerder glorie van God, om zijn veelkleurige wijsheid te laten zien.

Algehele vernieuwing

Alleen, geloof in de lichamelijke opstanding houdt niet in dat het leven een soort verlenging van het hier en nu krijgt in het hiernamaals. Het lichaam zal een diepgaande verandering ondergaan die ons voorstellingsvermogen compleet te boven gaat. Paulus gebruikt in 1 Korintiërs 15 vier tegenstellingen om het verschil aan te geven: gezaaid in vergankelijkheid, opgewekt in onvergankelijkheid. Niet meer aan bederf onderlievend, niet stuk te krijgen, onverwoestbaar, onaantastbaar voor zonde, ziekte of ouderdom. Gezaaid in oncr, opgewekt in heerlijkheid. Het is ondenkbaar dat je nog ooit van God afgewend zou leven. Je schittert voortaan als een ster. Je draagt het beeld van het hemelse. Gezaaid in zwakheid, opgewekt in kracht. Een sterk lichaam, niet ingezonken, niet mat, ogen die scherp blijven zien, oren die nooit achteruitgaan, knieën die nooit vei-slappen, blakend van gezondheid, bruisend van energie. Gezaaid als natuur-Tijk lichaam, opgewekt als geestelijk lichaam. Beheerst door de Geest van God, gericht op de Vader en de Zoon, van harte bereid God te verheerlijken. Onvoorstelbaar mooi lichaam.

We moeten ons losmaken van al te 'vleselijke' voorstellingen: vlees en bloed zullen het koninkrijk niet beërven. Aan de ene kant: de hele mens, inclusief je lichaam op aarde, wordt gered. Maar anderzijds erop letten dat het nieuwe lichaam geheel door de Geest beheerst zal worden. Geloof in de lichamelijke opstanding houdt niet in, dat het leven een soort verlenging van

het hiernumaals in het hiernamaals krijgt. Het is een diepgaande verandering die ons voorstellingsvermogen compleet te boven gaat. Er is geen sprake van spijsvertering (1 Kor. 6:13), de huik zal het voedsel niet meer te niet doen. Er zal geen huwelijksleven meer zijn zoals hier (Mar. 12:25). Niet dat mensen engelen worden, of seksloze wezens. Dat is moeilijk voorstelbaar uit de Scheppershand. Met je identiteit is immers je vrouw of man-zijn gegeven. Maar de gerichtheid op man/vrouw wordt overtroffen door een volledige gerichtheid op God. Een gerichtheid die vervolgens de medemens niet buitensluit, omdat God alles in allen is.

Als ons lichaam nu al een kunststuk van de Schepper is, hoeveel te mooier zal het zijn wanneer het herschapen is naar het evenbeeld van Christus. Ik geloof met blijdschap en nieuwsgierigheid in de opstanding van het lichaam.

Ds. E. Brink is predikant van de Gereformeerde Kerk te Waddinxveen

DE SYNODE STIMULEERT, ORDENT, FINANCIERT EN ... LEEFT MEE!

H. Veldman

Synode-impressies

Weet u wat steeds zo boeit op de synode van Zuidhorn? We zijn nu vier weken bezig, en we hebben het uitgesproken en stellige gevoel dat we met een prachtig 'project' bezig zijn.

Hoe dat komt? Kenden de mannen elkaar dan zo goed? Hebben ze misschien stilletjes een trainingscursus ondergaan? Zoiets als een survivaalkamp in de Drentse bossen, net als de jongens van AH? 't Werkt hij die grootgrutter goed.

Maar wij dan? Wij kennen een trainingskamp van een andere, Geestelijke orde. En daar hebben we al jaren in geoefend. En doen dat nog steeds. En als het goed is: u ook! Het resultaat is merkwaardig: we zijn nog steeds 'krukken' en blijven dat ook. Wij kunnen zelfs geen succes garanderen. En ... dat heet nu 'generale synode'? Dat zijn toch die mannen in een donkerblauw pak die het allemaal zo goed weten? Die met een strakke gelaatsuitdrukking de wijsheid denken uit te stralen waarmee het kerkship een godce vaart behoudt?

Lees je bijbel, bid elke dag...

Och, het wordt tijd dat u ons eens meemaakt. Niks van dat managergedoe (van de goeie managers geen kwaad woord hoor!) dat 'het wel even regelt'. In Zuidhorn zitten gewone mannen bij elkaar – soms niet eens in 't pak. Iedere dag beginnen we met bidden en bijbellesen. We houden onze lege handen op bij de Almachtige Vader van Jezus Christus. We vragen steeds weer om nieuwe kracht

door het Woord en de Geest van Christus. En we prijzen ons iedere dag weer gelukkig dat God luistert en doet wat Hij belooft – op zijn tijd. Dat is het. Van Hem verwachten we het.

Zo gaat dat bij ons. 'Krukkig' in de ogen van de wereld. Maar toch zingen wij: Sion, zing met blijde stem, voor uw HEER, die eeuwig leeft. Halleluja, prijs de Heer in eeuwigheid. Psalm 135.

Wie bepaalt de liturgie?

Voordat de synode zich in een later stadium uit gaat spreken over de vele vragen met betrekking tot liturgie en kerkmuziek, wil ze eerst duidelijkheid scheppen. Over de werkruimte voor de plaatselijke gemeente om een liturgisch verantwoorde eredienst op te zetten. Vragen als: moet het hele liturgische gebeuren vooraf door de synode tof in de puntjes geregeld worden? Of zal iedere plaatselijke kerk dat maar in volle vrijheid overlaten aan de mogelijk grillige inzichten – of misschien: saai gewoonten – van een plaatselijke voorganger? Wel staat de kerkorde (artt. 65 en 67) eigenlijk toe? Zijn die artikelen een keurslijf waar je in vast zit?

Wie artikel h5 kent, is natuurlijk al wel aan het meervoud 'orden' gewend. Er zijn op dit moment al enkele varianten bekend. De eerste mogelijkheid van afwisseling is er dus. Maar zijn nieuwe en mooie mogelijkheden daarmee uitgesloten? Zijn er niet nog meer verantwoorde varianten te gebruiken? Wel, of die 'verantwoord' zijn, zal de synode later bekijken. nu gaat het om de vraag wie erover beslist

of die ruimte er is en hoe die gebruikt zal worden. Doet de synode alles of geeft ze alleen de hoofdlijnen aan, waarbinnen de kerken zelf hun ideeën kwijt kunnen? In de eerste discussies werd duidelijk dat een centrale regeling geen hiërarchie is en dus voldoende ruimte geeft aan de christelijke vrijheid.

Eenheid in verscheidenheid

Meer liturgische variatie is niet ongereformeerd, al helemaal niet als we de kerkgeschiedenis erop nakijken (Rucer en Calvijn). De eenheid van het geloof kan dan juist heel bijzonder schitteren. Liturgie is namelijk iets dat vorm geeft aan heel wezenlijke dingen. Mensen mogen dat zelf doen. Maar het gevaar van het subjectivisme ligt wel op de loer: als we nl. gaan leven bij allerlei plotselinge ingevingen. Daarom: hoe zal de kerk van vandaag haar diensten vullen met als centraal en basaal gegeven de eerbied voor de Here God?

Daarin mag je elkaar niet tot in de puntjes voorschrijven hoe dat moet. Anders gezegd een stukje eigen invulling is zelfs heel gewenst, rekening houdend juist met de plaatselijke gemeente. Moeten we daarom niet meer oog krijgen voor het waardevolle dat we elkaar kunnen aanbieden? Stel dat er een gemeente zou bestaan uit bejaarden, dan doet een kerkenraad er verstandig aan de 'oude berijming' op gezette tijden gewoon te gebruiken. En andersom dus ook: stel een heel jonge gemeente, daar kiest de kerken-

raad voor vernieuwende elementen in de eredienst. Intussen is een gemeente een mix van alle mogelijke leeftijden en groepen, die in de eenheid van hetzelfde geloof rekening heeft te houden met elkaar. En zo **tot** een goed door-dachte liturgische vormgeving moet komen, waarin het de ene zondag anders **toe** kan gaan dan de andere. Dat te accepteren van elkaar is een **zaak** die door de synode als zeer wenselijk wordt beschouwd. Wat niet inhoudt dat we steeds andere liturgische doelgroepen moeten bedenken en ons alleen op hen focussen en de gemeente als geheel niet meer zo zien zitten.

Hier geldt dat men elkaar verdragen moet in Christus, die voor allen de Verlosser is van hun leven. En dat betekent ook dat men het vanuit een sterke geloofsbasis best **aan** kan om liturgisch te variëren. Maar dan wel volgens een grondpatroon dat we als kerken samen afspreken. Het laatste woord is er nog niet over gesproken. *Koersbepaling vraagt tijd.*

Via DTEG naar GP

Jongeren opgelet! Je moet eens ernstig overwegen of je niet eens aan een GP mee moet doen. Nee, dat heeft niks te maken met een Grand Prix of zo, maar wel alles met een ervaringsrijk weekend dat door het *GemeenteNproject* wordt georganiseerd, op 13 en 14 september van dit jaar. Het wordt een 'bereidheidscongres' van het GP waar je nog lang aan zult terugdenken. Het gaat om de vraag of jij bereid bent vanuit je gereformeerd geloof je in te zetten voor je plaatselijke gemeente. Net als jij een bouwwerk van de Heilige Geest. Samen praten over de rijkdom van het evangelie, over het willen aangeven hoe je zelf ingezet wordt in de dienst van God. Wil je alles erover weten? Klik dan aan: www.gemeenteN-project.nl en je vindt er alles wat

je weten wilt. Tot en met de aanmelding toe. Doen! Waarom staat dit in een synodeverslag? Wel, GP maakt deel uit van de werkzaamheden van DTEG, de mensen (Deputaten) dus die werken aan Toerusting voor een Evangeliserende Gemeente. En van alles wat DTEG doet (en dat is natuurlijk nog veel meer dan het GP) was de synode erg onder de indruk. En zij wil dan ook graag dat de kerken hier mee bezig gaan. Het evangelie is een zaak van persoonlijke overtuiging en tegelijk de boodschap die voor de hele wereld hoorbaar en zichtbaar moet worden gemaakt. En dat moeten de gemeenten goed aanpakken. De synode stimuleert en financiert dit graag.

Geld en Godsdienst

Hoeveel geld gaal er om in de gereformeerde kerken? Ik bedoel: voor kerkelijke doelen. Het antwoord is niet bekend, je zou alles wb's eens moeten optellen. Maar het bedrag dat we samen nodig hebben voor gezamenlijke instellingen (ongeveer 30 'adressen', waarvan de Theologische Universiteit de grootste is) loopt in de miljoenen euro's. Moet de synode daar dan wat over zeggen? Toch wel. Wat je samen nodig hebt, wil je ook samen op een verantwoordelijke manier besteden en vooraf op een vlotte manier bij elkaar krijgen. Daarin is 'kerkelijke solidariteit' een sleutelbegrip. En hoe solidair zijn **we** dan!? Nou, dat valt best wel wat tegen. In de politieke wereld van de Europese Unie is die solidariteit groter dan in onze kerken, zo werd ons meegedeeld door de financiële deputaten. Wat er aan mankeert? O.a. dit: kleine gemeenten, die al veel moeite hebben om hun plaatselijke gemeente financieel te dragen, moeten per ziel evenveel opbrengen aan vaste gemeenschappelijke bedragen als de grotere gemeen-

ten. Of nog een ander aspect: de gemeenten waar men op grote afstand woont van gereformeerd onderwijs zitten financieel zwaarder dan die in steden en dorpen dichtbij de middelbare scholen. Daar moet wat aan gedaan worden.

Maar ook moeten we de algemene bereidheid verhogen om de portemonnee open te trekken. Hebben gereformeerde mensen soms ook, zo vroeg een geachte afgevaardigde, de mentaliteit van een zuinig kijkende belastingbetaler: 'het moet wel betaald worden, maar 't liefst zo weinig mogelijk'? We moeten weer beseffen het bijbelwoord: God *heeft de blijmoedige gever lief*. Een nieuw doel dus: solidariteitsverbetering. Zowel naar de instellingen toe als naar de kerken die het niet zo ruim hebben.

Meeleven

Onze broeder ds. Wilschut (Assen) moest helaas wegens een hartinfarct in het ziekenhuis worden opgenomen. De synode heeft hem en de zijnen biddend opgedragen aan onze hemelse Vader. De synode kreeg vrijdag 26 april een neder van Oranje Nassau in haar vergadering: ouderling J.P. de Vries (scriba T). Hartelijke gelukwensen vielen hem ten deel. Eveneens kregen Jan en Mia Stam te Zuidhorn een koninklijke onderscheiding voor hun divers vrijwilligerswerk - wat de synode ook heeft ondervonden door hun brede inzet in de voorbereiding van deze kerkvergadering. Geluk met jullie lidmaatschap van de Orde van Oranje Nassau! De synode houdt nu even meivakantie. Op 17 mei volgt zo God wil een volgende zitting die in het teken staat van onze buitenlandse betrekkingen.

PS: Internetadres synode (verbeterd bericht): www.gszuidhorn.gkv.nl

meegelezen

Binding aan de kerk

In het *Centraal Weekblad* van 15 maart schreef dr *H. Stoffels* over de binding aan de kerk binnen de SoW-kerken:

In 1998 hielden wij vanuit de VU een landelijke enquête onder gereformeerde en hervormde kerkleden. Het onderwerp was 'binding *non de lokale gemeente*'. Een kleine meerderheid van de respondenten voelt zich redelijk tot sterk betrokken bij de eigen lokale gemeente. Maar we stelden ook enkele vragen over de binding aan het landelijk kerkgenootschap en de visie op Samen op Weg. De binding met de landelijke kerk blijkt in het algemeen een stuk zwakker dan de binding aan de plaatselijke kerk of gemeente. Slechts een kwart van de ondervraagden geeft aan zich redelijk tot sterk betrokken te voelen bij de landelijke ontwikkelingen binnen hun kerkgenootschap (24%) en zegt redelijk of goed op de hoogte te zijn van wat er landelijk gebeurt (23%). Gereformeerden en hervormden ontlopen elkaar niet of nauwelijks qua interesse of gebrek daaraan. Een minderheid (37%) vindt het Samen op Wegproces belangrijk. De meningen over dit proces zijn verdeeld, al staat wel een ruime meerderheid positief ten opzichte van Samen op Weg. Gereformeerden zijn door de bank genomen enthousiaster dan hervormden: 82% van de gereformeerden is positief tegenover 58% van de hervormden. U wilt een referendum? Hier heeft u een referendum. Bij veel door-

snee gemeenteleden overheerst liet gevoel: waarom doen ze landelijk zo moeilijk. Het had allang één kerk moeten zijn.

(...)

In toenemende mate worden kerken *hulpconstructies* die individuele gelovigen in staat stellen om te blijven geloven, om inspiratie op te doen, om het leven aan te kunnen, om tegenslagen op te vangen en zich te oriënteren in de maatschappij. *Jonge gelovige mensen zoeken urn kerk die bij hun past*. Het is niet de kerk die voorwaarden stelt, maar het individu. *De plaatselijke gemeente vormt voor verreweg de meeste gelovigen zo ongeveer de horizon*.

Dat men daar af en toe zijn of haar gezicht laat zien is al een hele opgave. Wat daar achter ligt aan klassicale, provinciale en landelijke structuren is terra incognita en als ze er al weet van hebben zal het hen het worst zijn.

Ouders, school en kerk

Binnen de Gereformeerde Bond wordt nagedacht over onderwijs dat zijn identiteit echt beleeft. *De Waarheidsvriend* in een bericht daarover:

Binnen het protestants christelijk onderwijs is het niet anders gegaan dan in de Nederlandse Hervormde Kerk. Veel scholen zijn door de *secularisatie* los gekomen van hun statutaire identiteit en hebben het gevoel in hun handelen slechts belemmerd te worden door de 'knellende' banden van statuten en huishoudelijke reglementen. *Schaalvergrotingsoperaties, samenwerkingsverbanden en fusies* hebben de school gemaakt tot een soms onherkenbaar instituut voor hen die ooit de school oprichtten.

Dit proces heeft zich ook doorgezet in bestuurlijke organisaties, zoals de *Besturenraad Protestants Christelijk Onderwijs*, de *Unie voor School en Evangelie* en nog vele andere organisaties, ooit opgericht om dienstbaar te zijn aan het bijzonder onderwijs in de volle breedte. Samenwerking met andere koepelorganisaties leidt ook hier tot fusies en samenwerking, die alle onmiskenbaar betekenen dat er *concessies* moeten worden gedaan aan de ooit gemaakte start en de daarvoor neergelegde statuten. Door de participanten wordt dit veelal gezien als een onomkeerbaar proces, waarbij identiteit soms ondergeschikt gemaakt wordt aan de wenselijkheid van de samenwerking die geschilderd wordt als een versterking van het identiteitsgebonden onderwijs. Ook hier wordt het moderne pragmatische denken de drijfkracht achter allerlei innovatieprocessen. Samenwerkingsscholen en *scholen die de C-nier meer belijdend ervaren* krijgen de volle ruimte om te participeren. Zij die de band met het verleden benadrukken en koesteren moeten vechten voor hun plekje.

Het gevolg van het bovenstaande is een *polarisatie* die het onderwijs niet onberoerd heeft gelaten. Het ontstaan van de reformatorische scholenzuil heeft als gevolg gehad dat zich een versnelling in het secularisatieproces bij de achterblijvende aftekende. Dit vond zijn beslag binnen beide hierboven genoemde groeperingen: scholen en bestuursorganisaties. Hierdoor is echter een groep scholen en besturen in het land terechtgekomen in een *soort vacuüm binnen het protestants christelijk onderwijs*. Niet behorend tot het reformatorisch onderwijs vanwege het evangelisatorisch uitgangspunt in de bijzondere school, maar ook niet mee kunnen gaan met de verre-

gaande secularisatie van liet moderne pc-onderwijs. Tot voor kort hebben we gemeend dat ondanks alle veranderingen, het recht van inrichting van onderwijs, zoals verankerd in de Nederlandse Grondwet, artikel 23, nooit aangetast zou kunnen worden. De realiteit van dit moment doet mij echter vermoeden, dat we op een kruispunt van wegen zijn komen te staan. Daarom is het van groot belang dat we datgene wat we binnen de Gereformeerde Bond voor de kerkelijke gemeente willen behouden, kunnen vertalen naar 'onze' scholen (voor zover die er nog zijn en voor zover ze ook als zodanig willen worden aangesproken). Dat zou wel eens kunnen betekenen dat we de drieslag kerk, school en gezin opnieuw onder de aandacht moeten brengen, van allen die daarbij beïrucken zijn.

Manager of verkondiger?

Onder deze kop schreef prof. A. van de Beek een artikel in *Kerkbeheer*, dat overgenomen werd in *De Waarheidsvriend* van 14 maart. Een deel daaruit:

Van de kant van de predikanten-begeleiding kwam onlangs het geluid dat predikanten veel meer getraind zouden moeten worden voor management. In de opleiding zou daaraan al aandacht moeten worden gegeven. Deze wens is heel begrijpelijk. Het blijkt dat steeds meer predikanten vastlopen in hun werk. De taken groeien hun boven het hoofd; ze weten hun tijd niet in te delen: ze verliezen het overzicht. Daarom lopen ze voortdurend rond met het gevoel tekort te schieten of stellen zich formeel op in het antwoordapparaat aan de telefoon. Een sociale, volwassen manier van omgaan met tijd en verantwoordelijkheden lijkt voor veel predikanten

steeds moeilijker. Dat is zeker niet alleen aan hen te verwijten. Het heeft alles te maken met de *verwachtingspatronen* die hun worden opgelegd en die zij zelf vaak geïntegreerd hebben. Het heeft ook alles te maken met *verschuivingen in het denken* over het ambt en de verantwoordelijkheden binnen de gemeente en met de innerlijke kracht van de gemeente en haar leden.

(...)

Dat hangt samen met onduidelijkheid over de taak van de predikant, waardoor de neiging bestaat aan hem of haar taken toe te wijzen die niet bij het predikantschap passen. En dat hangt weer samen met onduidelijkheid van de gemeente over haar eigen identiteit en roeping.

De gemeente is een gemeenschap die leeft in Christus en dat alleen kan volhouden bij de gratie van Woord en sacrament. Daarin moet zij leven. Dat is de verantwoordelijkheid van heel de gemeente. Daarin moeten de nieuwe leden worden onderwezen en daarin moeten gemeentelieden zichzelf en elkaar opbouwen. Omgang met de Schrift en leven met de Schrift is het fundament van de gemeente om vervolgens samen bemoeidigd te worden in de gemeenschappelijke viering. De moderne maatschappij heeft evenwel zo'n overvloed aan informatie dat de *aandacht voor de Schrift verdwijnt*. Waar men nog wel doet aan bijbelstudie is dat vaak in de vorm van pasklare teksten voor hcpaalde problemen. Dat is *iets heel anders dan een leven dat constant gevoed wordt door een voortdurende omgang met de bijbel*.

Als de *gemeenschap in het Woord* niet meer de eenheid van de gemeente bepaalt, wordt die gevonden in haar eigen bestaan: als een sociale groep die bij

elkaar hoort. Zij vindt haar identiteit in zichzelf en in de onderlinge relaties van de gemeentelieden. Menselijke factoren worden dan veel belangrijker. Dat leidt ook makkelijker tot keuze gemeentes: waar voel je je thuis. Zo worden gemeentes tot sociale groepen die liefst goed moeten lopen dankzij inzet, betrokkenheid en genoege van de gemeentelieden. In dat kader staat niet meer de verkondiging van het Woord centraal, maar datgene wat samenbindt. Aangezien vanouds de predikant de belangrijkste functie had: de bediening van het Woord, krijgt deze in de veranderende gemeentecultuur automatisch ook de belangrijkste functie toegewezen: de *samenbindende figuur* te zijn. Zo'n figuur moet vooral niet scherp zijn en kritisch; het moet vooral "een fijne dominee" zijn. In dat kader moet ook de kerkdienst staan: het moet "een fijne dienst" zijn. Dat betekent uiteraard dat de predikant inoet voldoen aan het verwachtingspatroon van de gemeente. Een fijne dominee in Veenendaal is anders dan die in Rlaricum.

We kondigen ~~hier kort~~ enkele nieuw uitgekomen boeken aan. Mogelijk komt ons blad in een bredere bespreking op één of meer titels nader terug.

Naar een nieuw Jeruzalem door ds. C. van den Berg

De hoge ambtenaar aan het Perzische hof Nehemia krijgt op onwaarschijnlijke wijze toestemming om naar Jeruzalem te gaan. Hij krijgt zelfs alle medewerking van koning Artasasta om in het verre Judea de nude stad Jeruzalem weer op te bouwen. Maar dan is Nehemia er nog lang niet. Vanuit deze hociende oudtestamentische geschiedenis trekt de auteur in deze bijbelstudie de lijnen dooi. naar deze tijd. Bouwen ook wij aan het nieuwe Jeruzalem? Welke lessen van Nehemia kunnen wij ter harte nemen? Hoe vieren wij feest in de kerk en welke betekenis heeft dat voor de liturgie? De dertien hoofdstukken van het bijbelboek Nehemia worden in twaalf studieschetsen behandeld.

Uitgeverij De Vuurhaak Barneveld, 7,15 euro (118 blz.)

Ester dooi-1? Poortinga.

Het lijkt een sprookje, maar het is geschiedenis. Ester is een volwaardig, canoniek bijbelboek, geïnspireerd door de Geest. Mensen van totaal verschillende komaf spelen een belangrijke rol: Ester, Mordekai, en ook Haman en Ahasveros. De auteur laat in deze bijbelstudie duidelijk Gods trouw zien, tegen de achtergrond van Esters geschiedenis. De verhalen in het apocriefe boek Ester komen verder ook aan de orde. Onderwerpen die aan bod komen zijn o.a. de voorsienigheid van God, antisemitisme, het purimfeest, kerkverlating, en ook de vraag of God de

zonde gebruikt om zijn plannen uit te voeren.

Uitgeverij De Vuurbaak Barneveld, 4,52 euro (56 blz.)

Ruth door ds. Jaap Ophoff.

Het is de tijd van de richteren: een sombere periode in de geschiedenis van Israël, vol crises en ongeloof. Een asielzoeker en een verbitterde weduwe vertrekken uit Moah. Samen gaan ze op weg naar Betlehem. Twee straatarme vrouwen, bij wie de familiestamboom doodloopt. Tot 7e de gulheid en genade van Israëls God ontmoeten. Deze bijbelstudie over het boek Ruth bevat de volgende onderwerpen: 'Hopcloze ellende', 'een verbitterde Noömi', 'Boaz' erediens', 'op zoek naar rust' en 'op weg naar Jezus'.

Uitgeverij De Vuurhaak Barneveld, 4,52 euro (48 blz.)

Engelen door ds. R. Timmerman.

Engelen...zeggen ze ons nog wat? We kennen ze uit de Bijbel, bijvoorbeeld van hun lofzang bij de geboorte van de Here Jezus. Ook in de verhalen over Jezus' opstanding en hemelvaart komen ze voor. We weten enkele namen, zoals Gabriël en Michaël. Maar verder? Hebben deze knechten van God ook een plaats in ons leven? Een actueel en fascinerend onderwerp, waaraan vooral in de media en in religieuze fictie veel aandacht wordt besteed. De auteur laat in dit boek zien dat engelen zeker ook een realiteit zijn. Op basis van de Bijbel toont hij de aanwezigheid en de betekenis van de engelen om ons heen.

Uitgeverij De Vuurbaak Barneveld, 7,75 euro (72 blz.)

nieuw uitgekomen

Kauwgom; Bijbelstudies met een bite! onder redactie van Rosanne de Boer en Reinier Sonneveld.

Kauwgom. Het blijft plakken. Het blijft hangen. Het verteert nooit. Verrassend smaakvol. Niet snel uitgekauwd. Behapbare stukjes. De bijbelstudies in dit hoekje lijken op kauwgom. Net als bij zo'n kauwgom-strip, maakt het bij deze bijbelstudies niet uit waar je begint. Je hoeft geen schema te volgen. 'Begin gewoon ergens' laten de schrijvers welen. I-et gaat om bijbelstudies die uit het leven gegrepen zijn. Afgewisseld en geïllustreerd met fraaie eigentijdse foto's, plaatjes en strips die je flink aan het denken zetten. Kortom: bijbelstudies voor zowel de snelle als de stevige trek.

Uitgeverij Buijten & Schipperheijn Amsterdam, 10 euro (144 blz.)

**Denkt u aan de
Bondsday van de
Gereformeerde
Bijbelstudiebond
op 23 mei 2002
in de Oosterpoort
te Groningen?**

Administratie Gereformeerde Bijbelstudiebond
Postbus 7, 9780 AA Bedum
Tel. 050-3013636
e-mail: administratie@bijbelstudiebond.nl